

Rödl & Partner

Echo

Data: 31.03.2021

Dotyczy: [Rzeczpospolita](#)

OBNIŻKA STOPY REFERENCYJNEJ, A RYNKOWY CHARAKTER OPROCENTOWANIA

Gwałtowna obniżka stóp referencyjnych w 2020 r. spowodowała zmianę wysokości odsetek maksymalnych oraz stóp bazowych WIBOR. Podmioty powiązane powinny przeanalizować wpływ tych zmian na ocenę rynkowego charakteru zawieranych pożyczek.

Stopa referencyjna jest rentownością bonów pieniężnych emitowanych przez NBP i nabywanych głównie przez banki komercyjne. Instrument ten jest wykorzystywany przez bank centralny w celu regulowania ilości pieniądza na rynku. Zmniejszenie stopy referencyjnej ma docelowo prowadzić do poluzowania warunków finansowania, a przez to do zmniejszenia oprocentowania kredytów i zwiększenia inwestycji.

WYSOKOŚĆ STOPY REFERENCYJNEJ

Stopa referencyjna ustalana jest przez Radę Polityki Pieniężnej – organ decyzyjny NBP. W 2020 r. doszło do jej trzykrotnej obniżki. Duża aktywność NBP była próbą ograniczenia negatywnych skutków gospodarczych związanych z pandemią Covid-19. Wysokość stóp referencyjnych obowiązujących w 2020 r. została przedstawiona w poniższej tabeli.

Obowiązuje od	Stopa referencyjna [proc.]
2015-03-05	1,50
2020-03-18	1,00
2020-04-09	0,50
2020-05-29	0,10

ODSETKI MAKSYMALNE

Zgodnie z Kodeksem cywilnym odsetki wynikające z czynności prawnej (w tym z umowy pożyczki) nie mogą w skali roku przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych. Odsetki te nie są wartością stałą – odpowiadają one sumie stopy referencyjnej NBP powiększonej o 3,5 punktów procentowych. Wraz ze zmianą stopy referencyjnej w 2020 r. trzykrotnie uległa także zmianie wysokość odsetek maksymalnych. Wysokość odsetek maksymalnych obowiązujących w 2020 r. została przedstawiona w poniższej tabeli.

Obowiązuje od	Odsetki maksymalne [proc.]
2016-01-01	10
2020-03-18	9
2020-04-09	8
2020-05-29	7,2

Jeżeli strony ustaliłyby między sobą wysokość odsetek, która przekraczałaby powyższe wartości, pożyczkodawcy należą się wtedy jedynie odsetki maksymalne. Obniżenie wysokości odsetek do poziomu dopuszczalnych następuje automatycznie, bez konieczności składania dodatkowych oświadczeń przez strony umowy. W konsekwencji organy podatkowe zgodnie uznają, że zapłata odsetek w wysokości wyższej od maksymalnych, nie może stanowić dla pożyczkobiorcy kosztu uzyskania przychodu (zob. interpretacja indywidualna dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej z 6 kwietnia 2018 r.; 0114-KDIP2-2.4010.19.2018.1.AM, Zaliczanie odsetek do kosztów podatkowych spółki, <http://sip.mf.gov.pl>). Niezależnie od wyników analiz cen transferowych, a także ewentualnych zastrzeżeń umownych polscy pożyczkobiorcy powinni uwzględnić w ramach rozliczeń z pożyczkodawcą nową wartość odsetek maksymalnych – po 29 maja 2020 r. (ostatnia obniżka stopy referencyjnej) pożyczkobiorca zobowiązany jest do zapłaty odsetek w maksymalnej wysokości 7,2 proc.

WPŁYW NA WIBOR

Podstawową stopą bazową dla pożyczek udzielanych przez polskie banki jest WIBOR, który stanowi również stopę bazową dla potrzeb wyznaczenia bezpiecznego poziomu oprocentowania w ramach rozwiązania safe harbour. WIBOR jest średnią stopą procentową, po której banki komercyjne udzielają sobie wzajemnie pożyczek. Stopa referencyjna nie jest zatem tym samym czym WIBOR, ma jednak wpływ na jego wysokość. W związku z obniżką stóp referencyjnych różnica między WIBOR 3M z początku roku 2020 r. a WIBOR 3M z końca roku (ok. 1,50 p.p.) jest zbliżona do różnicy między stopami referencyjnymi z początku i końca tego roku.

WYKORZYSTANIE „STARYCH” ANALIZ

Gwałtowna zmiana stopy bazowej może powodować trudności w wykorzystaniu dotychczas sporządzonych analiz danych porównawczych. Dotyczy to w szczególności tych, które wskazują na rynkowy przedział oprocentowania o charakterze stałym, pomimo że oprocentowanie pożyczki zawartej przez podmioty powiązane ma charakter zmienny (uzależniony od wysokości stopy bazowej). W takim przypadku może okazać się, że na skutek obniżki WIBOR oprocentowanie wynikające z zawartej umowy znajdzie się poniżej dolnej wartości przedziału oprocentowania wynikającego z analizy sporządzonej za rok poprzedni. Warto zaznaczyć, że zestawienie oprocentowania stałego ze zmiennym jest dość powszechną praktyką, która wynika przede wszystkim z dostępności danych porównawczych. Zewnętrzne dane źródłowe wykorzystywane przy ustalaniu rynkowej stopy procentowej (np. statystyki bankowe i obligacje korporacyjne) obejmują bowiem często oprocentowanie o charakterze stałym.

Trudno wskazać na jedno uniwersalne rozwiązanie powyższego problemu. Analizowane instrumenty porównywalne (np. obligacje) mogą być nominowane w euro, a kontrolowana pożyczka w złotych. Dość powszechną praktyką jest wtedy dostosowanie waluty (zmiana euro na złotówki) poprzez uwzględnienie różnicy między wartością WIBOR a EURIBOR. Aktualizacja przedziału rynkowego oprocentowania mogłaby w tym przypadku polegać wyłącznie na zmianie wartości tej korekty i zastosowaniu zmniejszonej stopy WIBOR.

Nie można również odrzucić argumentacji wskazującej, że analiza obejmująca porównywalne instrumenty o stałej stopie oprocentowania (zidentyfikowane na dzień zawarcia umowy), potwierdziła charakter rynkowy ustalonego wynagrodzenia. Zmniejszenie stopy referencyjnej (a w konsekwencji zmniejszenie stopy WIBOR) stanowi w takim przypadku wyłącznie urzeczywistnienie ryzyka leżącego po stronie pożyczkodawcy i nie wynika z zawarcia umowy na zasadach nierynkowych.

Autor - Krzysztof Smach jest starszym konsultantem podatkowym Rödl & Partner w [warszawskim oddziale Rödl & Partner](#).